

PREDLOG »ZAKONA O SPREMEMBAH ZAKONA O OMEJEVANJU UPORABE TOBAČNIH IZDELKOV« (ZOUTI; Uradni list RS, št. 93/07-uradno prečiščeno besedilo) – (sestavljena zdravstvena opozorila, ki zavzemajo 85 % sprednje in hrbtne strani embalaže tobačnih izdelkov in nevtralna embalaža za cigarete)

I. UVOD

1. Ocena stanja in razlogi za sprejetje zakona

V Evropski uniji kajenje, ki ga je Svetovna zdravstvena organizacija (WHO) že pred leti uvrstila med bolezni (kajenje tobaka namreč dokazano povzroča odvisnost in vodi v razvoj številnih hudih bolezni), vsako leto povzroči približno 700.000 prezgodnjih smrti (zaradi prometnih nesreč jih umre v povprečju 43.000 na leto). Polovica kadičev prav zaradi uničujočih posledic kajenja umre v povprečju 14 let prezgodaj, medtem ko pri nas po zadnjih izračunih kadilec pri poigravanju s prezgodnjo smrtjo v povprečju izgubi celo 16 let.¹ Kajenju tobaka pripisujemo 19 % vseh smrti pri Slovencih, starih 30 let ali več, 27% pri moških in 11% pri ženskah. Vsako leto v Sloveniji zaradi kajenja umre skoraj 3.600 kadičev, od teh smrti je približno 900 prezgodnjih (pred 60. letom starosti).²

Večina kadičev začne kaditi v mladih letih - 70 odstotkov kadi že pred 18. rojstnim dnevom, 94 odstotkov pa preden dopolnijo 25 let.³ Med 15 do 64 let starimi prebivalci Slovenije kadi 24% vseh, več moških (27%) kot žensk (21%)⁴, po drugih podatkih kadi 23% prebivalcev

¹ <http://www.polet.si/ziveti-zdravo/tobak-fenomen-ki-privlaci-zasvaja-ubija>

² World Health Organization. WHO global report: mortality attributable to tobacco. Geneva: World Health Organization, 2012

³ http://www.24ur.com/specialno/nega_in_zdravje/na-zavojskih-cigaret-poleg-opozoril-tudi-nazorne-fotografije.html?ts=1396659367&stream_cat=30

⁴ Inštitut za varovanje zdravja RS. 31. Januar-Dan brez cigarete: Sporočilo za javnost IVZ. Pridobljeno 20. 5. 2013 s spletne strani:

http://www.ivz.si/Mp.aspx?ni=76&pi=3&_3_id=1887&_3_PageIndex=2&_3_geoupId=225&_3_newsCategory=&_3_action>ShowNewsFull&pl=76-3.0

starih od 25 do 64 let, prav tako več moških (25%) kot žensk (20%).⁵ V Sloveniji kadi tobačne izdelke znaten delež 15-letnikov, to je okoli 25%.⁶

Tobačni dim vsebuje več kot 4000 škodljivih snovi. Med njimi jih vsaj 60 dokazano povzroča raka. Kot poudarjajo ne le pri WHO, ampak tudi pri Evropski komisiji, so z uživanjem tobaka povezane mnoge onkološke bolezni pa tudi bolezni dihal, predvsem kronična obstruktivna pljučna bolezen (KOPB), in srčno-žilna obolenja. Tobak povzroča več zdravstvenih težav kakor alkohol, droge, visok krvni pritisk, prevelika telesna teža ali visoka raven holesterola.⁷ Kajenje ima tudi škodljive učinke na reproduktivno zdravje žensk, zdravje še nerojenega otroka in dojenčka, vzročno pa je povezano tudi z impotenco, sivo mreno, nizko kostno gostoto, zlomi kolka in drugimi boleznimi ter zdravstvenimi težavami.⁸

Če se bo trend kajenja ne le na evropski, ampak tudi na svetovni ravni nadaljeval z zdajšnjim tempom, bo leta 2030 zaradi zastrupljajočih učinkov tobačnega dima umrlo že več kot osem milijonov ljudi. V 21. stoletju bo tobak, če ne bo pomembnih sprememb, zahteval milijardo življenj.⁹

V Evropski uniji Direktiva 2001/37/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. junija 2001 o približevanju zakonov in drugih predpisov držav članic o izdelavi, predstavitvi in prodaji tobačnih izdelkov (v 5. členu), predpisuje označevanje zavojev v skladu z opozorili in informacijami o nevarnostih, preko katerih kajenje ogroža zdravje. V skladu s to Direktivo je bila uporaba besedilnih zdravstvenih opozoril obvezna, medtem ko so bila slikovna opozorila (na samo eni strani zavojev) neobvezna.¹⁰

Glavni razlog za spremembo zakona je uskladitev z evropsko zakonodajo, saj nova Direktiva 2014/40/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 03. aprila 2014 o približevanju zakonov in drugih predpisov držav članic o proizvodnji, predstavitvi in prodaji tobačnih in povezanih izdelkov in razveljavitvi Direktive 2001/37/ES, spreminja zakonske predpise, med drugim uvaja tudi obvezno uporabo tako besedilnih kot slikovnih opozoril.

⁵ Inštitut za varovanje zdravja RS. Zdravje in vedenjski slog prebivalcev Slovenije – CINDI 2012 (neobjavljeno)

⁶ Koprivnikar H. Kajenje tobaka. V: Jeriček Klančček H, Roškar S, Koprivnikar H, Pucelj V, Bajt M, Zupanič T (ed.). Spremembe v vedenjih, povezanih z zdravjem mladostnikov v Sloveniji v obdobju 2002-2010. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja RS, 2012

⁷ <http://www.polet.si/ziveti-zdravo/tobak-fenomen-ki-privlaci-zasvaja-ubija>

⁸ US Department of Health and Human Services. The Health Consequences of smoking: a report of the Surgeon General. Washington: Government Printing Office, 2004

⁹ <http://www.polet.si/ziveti-zdravo/tobak-fenomen-ki-privlaci-zasvaja-ubija>

¹⁰ WHO, Evidence brief, How large pictorial health warnings on the packaging of tobacco products affect knowledge and behaviour

Dokazano je, da so na cigaretnih zavojčkih zapisana zdravstvena opozorila, združena s slikovnimi opozorili, bolj učinkovita kot zgolj besedilna. Raziskave potrjujejo, da slike krepijo zavedanje o ogrožanju zdravja, ki je povezano s kajenjem tobačnih izdelkov, prav tako so raziskave potrdile, da slikovna opozorila (ki zajemajo grafične, strah zbujujoče informacije) povečajo število poskusov prenehanja kajenja in zmanjšajo število novih kadilcev.¹¹ V primerjavi z besedilnimi, slikovna opozorila učinkoviteje pritegnejo pozornost, bolje posredujejo informacije in dlje ostanejo v spominu. Raziskave so tudi pokazale, da večje kot je slikovno opozorilo, večji je učinek.¹²

Raziskava Eurobarometer (Evropska komisija, 2009), v kateri je sodelovalo 26 000 anketirancev iz vseh držav članic, kaže kakšen je vpliv zdravstvenih opozoril na opuščanje kajenja:

- 1/5 kadilcev je dejala, da zaradi zdravstvenih opozoril kadijo manj in so jim ta pomagala pri poskusu opuščanja kajenja;
- 3/10 bivših kadilcev je dejalo, da so jim zdravstvena opozorila pomagala pri nekajenju;
- 3/10 nekadilcev je dejalo, da so jih zdravstvena opozorila odvrnila od tega, da bi posegli po cigareti.¹³

Tudi Okvirna konvencija Svetovne zdravstvene organizacije za nadzor nad tobakom (Slovenija je konvencijo ratificirala 26. januarja 2005) si prizadeva zaščititi sedanje in prihodnje generacije pred uničujočimi posledicami kajenja in izpostavljenosti tobačnemu dimu. 11. člen omenjene konvencije zahteva uvedbo zdravstvenih opozoril na zavojčkih in prepoznavna združena besedna in slikovna opozorila kot bolj učinkovita (v primerjavi s samo besednimi) ter obenem priporoča uvedbo le-teh.¹⁴

V nasprotju s trditvami tobačnih podjetij je uvedba slikovnih zdravstvenih opozoril hitra in poceni, in ne poveča nezakonite prodaje tobačnih izdelkov.¹⁵

Tobačna industrija je embalažo svojih izdelkov vselej uporabljala kot močno propagando, poleg tega pa dizajn cigaretnih zavojčkov navadno namiguje, da je kajenje varno, in

¹¹ Ibidem

¹² Sestanek advokatov o nadzoru EU nad tobakom; Razprava o reviziji direktive o tobačnih izdelkih (Bruselj, 20. oktober 2011)

¹³ Ibidem

¹⁴ WHO, Evidence brief, How large pictorial health warnings on the packaging of tobacco products affect knowledge and behaviour

¹⁵ Ibidem

spodkopava verodostojnost ter učinkovitost zdravstvenih opozoril o nevarnostih kajenja. Trenutna embalaža za cigarete je narejena tako, da naslavlja določene skupine ljudi, še posebej mlade.¹⁶

Psihološke in tržne raziskave so pokazale, da barve, oblika in velikost zavojčka vplivajo na uporabnikovo mnenje o kakovosti izdelka. Raziskave dosledno potrjujejo, da nevtralno embalažo ljudje dojemajo kot dolgočasno, v njih pa prebudi negativen odnos do kajenja. Poleg tega kažejo, da nevtralna embalaža zmanjša privlačnost cigaret in kajenja, še posebej pri ženskah in mladih. Opozorila na takšni embalaži se ljudem zdijo bolj verodostojna in resna, poleg tega pa so večja, zato jih ljudje večkrat vidijo in si jih bolj zapomnijo.¹⁷

Z namenom, da bi ohranili učinkovitost zdravstvenih opozoril, predlagamo sprejetje novega zakona, ki bi tudi v Sloveniji uzakonil uporabo nevtralne embalaže za cigarete, ki dokazano znižuje število novih kadilcev in zvišuje delež ljudi, ki s kajenjem prenehajo. Zasnove so tako, da zmanjšajo privlačnost zavojčka 1) z odstranitvijo logotipa in zapisom znamke v predpisani pisavi in 2) z nadzorovanjem materiala, iz katerega je zavojček narejen, ter njegove oblike in velikosti.¹⁸

2. Cilji, načela in poglavitne rešitve predloga zakona

2.1. Cilj

Osnovni cilj predloga zakona je uskladiti nacionalno zakonodajo z evropsko, hkrati pa tudi zaščititi zdravje ljudi.

2.2. Načela

Predlagani zakon ne posega v načela veljavnega Zakona o omejevanju uporabe tobačnih izdelkov.

¹⁶ http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0011/268796/Plain-packaging-of-tobacco-products,-Evidence-Brief-Eng.pdf?ua=1

¹⁷ Ibidem

¹⁸ Ibidem

2.3. Poglavitne rešitve

Predlog zakona je v skladu z rešitvami 8. - 16. člena Direktive Evropskega parlamenta in Sveta 2014/40/EU (z dne 03. aprila 2014) o približevanju zakonov in drugih predpisov držav članic o proizvodnji, predstavitvi in prodaji tobačnih in povezanih izdelkov in razveljavitvi Direktive 2001/37/ES.

Prva do deveta točka in trinajsta do šestnajsta točka 2. člena predlaganega zakona natančneje definirajo tobak, tobak za pipo, tobak za zvijanje, tobačni izdelek, brezdimni tobačni izdelek, tobak za žvečenje, tobak za njuhanje, tobak za oralno uporabo, tobačne izdelke za kajenje, zdravstveno opozorilo, sestavljeno zdravstveno opozorilo, zunanjo embalažo in zavojček. Omenjene opredelitve so potrebne zaradi uskladitve z Direktivo Evropskega parlamenta in Sveta 2014/40/EU (z dne 03. aprila 2014) o približevanju zakonov in drugih predpisov držav članic o proizvodnji, predstavitvi in prodaji tobačnih in povezanih izdelkov in razveljavitvi Direktive 2001/37/ES.

8. člen predlaganega zakona prepoveduje proizvodnjo in prodajo tobačnih izdelkov za kajenje, ki nimajo natisnjene splošnega opozorila in informativnega sporočila, ki morata pokrivati 50 % površine, na kateri sta natisnjena.

V 8.a členu je prepovedana proizvodnja in prodaja tobačnih izdelkov za kajenje, ki nimajo natisnjene sestavljenega zdravstvenega opozorila. Zdravstveno opozorilo je sestavljeno iz besedilnega opozorila in barvne fotografije, obvezno pa mora biti natisnjena tudi informacija o opuščanju kajenja, ki se glasi: »Opustite kajenje: tel. št. xxxxxxxx.«

Smernice za uvedbo 11. člena Okvirne konvencije Svetovne zdravstvene organizacije za nadzor nad tobakom prav tako predlagajo, naj bodo na cigaretnih zavojčkih navedeni podatki o sredstvih za opustitev kajenja: »... kot so naslovi spletnih strani ali brezplačnih telefonskih števil, saj lahko omenjena sredstva kadilcem pomagajo spremeniti vedenje.« Mnoge raziskave kažejo, da skupaj z drugimi ukrepi, kot so kampanje preko množičnih medijev, navedba številke za opustitev kajenja povečuje število klicev na centre za pomoč.¹⁹

Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2014/40/EU (z dne 03. aprila 2014) o približevanju zakonov in drugih predpisov držav članic o proizvodnji, predstavitvi in prodaji tobačnih in povezanih izdelkov in razveljavitvi Direktive 2001/37/ES, nalaga, da morajo zdravstvena

¹⁹ WHO, Evidence brief, How large pictorial health warnings on the packaging of tobacco products affect knowledge and behaviour

opozorila in informacija o opuščanju kajenja skupno pokrivati 65 % zunanje sprednje in zadnje površine zavojčka in kakršne koli zunanje embalaže, predlog zakona pa omenjen odstotek še zvišuje, in sicer na 85 %.

8.b člen prepoveduje proizvodnjo in prodajo brezdimnih tobačnih izdelkov, ki nimajo natisnjene zdravstvene opozorila.

8.c člen določa pisavo in način, kako morajo biti natisnjena opozorila iz 8., 8.a in 8.b člena.

8.d člen ureja predstavitev izdelkov in prepoveduje uporabo določenih elementov ali značilnosti.

V 8.e in 8.f členu je urejena sledljivost tobačnih izdelkov s pomočjo identifikacijske oznake, nalaga se tudi obvezna uporaba varnostnega elementa, ki mora biti natisnjen ali pritrjen tako, da se ga ne da odstraniti, izbrisati, prekriti ali kakor koli prekiniti.

9. člen določa videz in vsebino cigaretnih zavojčkov in uvaja t.i. nevtralno embalažo za cigarete. Ukrepi za uvedbo nevtralne embalaže so povezani s poenostavitvijo dizajna embalaže, in so zato še lažje izvedljivi kot uvedba slikovnih zdravstvenih opozoril. Izkušnje kažejo, da je povprečen čas uvedbe slikovnih opozoril 9 do 12 mesecev po sprejetju zakona za nevtralno embalažo. Poleg tega tobačna industrija že desetletja redno spreminja dizajn cigaretnih zavojčkov, in bi zato lahko uvedla preproste spremembe, ki jih narekuje nevtralna, standardizirana embalaža. Zaradi teh ukrepov vlada ne bi utrpela nobenih finančnih izgub, saj bodo ukrepi bremenili zgolj tobačno industrijo. Sprejetje ukrepov za uvedbo nevtralne embalaže ne onemogoča lastništva blagovnih znamk ali zaščite lastnikov pred nepooblaščen uporabo njihovih znamk. Ti ukrepi zgolj regulirajo uporabo logotipov in barv, z namenom zaščititi javni interes in javno zdravstvo, kar je dovoljeno tako s strani mednarodnega zakona intelektualne lastnine kot zakonodaje Evropske Unije.²⁰

9.a člen določa videz in vsebino zavojčkov tobaka za zvijanje.

²⁰ http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0011/268796/Plain-packaging-of-tobacco-products,-Evidence-Brief-Eng.pdf?ua=1

3. Ocena finančnih posledic predloga zakona za državni proračun in druga javna finančna sredstva

Predlog zakona ne bo imel finančnih posledic za državni proračun in druga javna finančna sredstva.

4. Zagotovitev sredstev za izvajanje predloga zakona v državnem proračunu

Za izvajanje zakona ni treba zagotoviti novih sredstev v državnem proračunu.

5. Prikaz ureditve v drugih pravnih sistemih in prilagojenost predlagane ureditve pravu Evropske unije

Predlog zakona je usklajen s pravom EU. Predlagane vsebinske spremembe Zakona o omejevanju uporabe tobačnih izdelkov so posledica sprejetja Direktive Evropskega parlamenta in Sveta 2014/40/EU (z dne 03. aprila 2014) o približevanju zakonov in drugih predpisov držav članic o proizvodnji, predstavitvi in prodaji tobačnih in povezanih izdelkov in razveljavitvi Direktive 2001/37/ES. Direktiva je postala del pravnega reda Evropske unije, zato jo morajo države članice usklajeno prenesti v svoje zakonodaje. Države članice morajo določbe direktive prenesti v svoje zakone, ki urejajo omejevanje uporabe tobačnih izdelkov, do 20. maja 2016. Pri tem pa je treba upoštevati prehodne določbe omenjene direktive, ki v 30. členu med drugim navaja naslednje: države članice lahko dovolijo dajanje na trg tobačne izdelke, ki niso skladni s to direktivo in so bile proizvedeni ali dani v prosti promet in označeni v skladu z Direktivo 2001/37/ES pred 20. majem 2016, do 20. maja 2017.

Sestavljena zdravstvena opozorila:

a) ureditev po posameznih državah v EU

Romunija

Romunija je leta 2008 uvedla slikovna opozorila, ki so bila oblikovana s strani Evropske komisije. Istega leta je romunsko Ministrstvo za zdravje izvedlo raziskavo, ki je razkrila, da so si ljudje pred uvedbo slikovnih opozoril najbolj zapomnili splošna opozorila, na primer

»Kajenje resno škoduje vašemu zdravju.« Nasprotno pa so si kmalu po uvedbi slikovnih opozoril zapomnili mnogo bolj specifična opozorila: recimo 18 odstotkov anketiranih kadilcev je kajenje povezovalo s sliko raka na pljučih.²¹

Združeno Kraljestvo

Združeno kraljestvo je prav tako leta 2008 uvedlo slikovna opozorila, oblikovana s strani Evropske komisije.²²

b) ureditev po posameznih državah izven EU

Kanada

Kanada je uvedla slikovna opozorila leta 2001 in s tem postala prva država z obveznimi tovrstnimi opozorili. Odtlej je več raziskav primerjalo učinkovitost besedilnih in učinkovitost slikovnih opozoril. Rezultati so dosledno kazali, da »so slikovna opozorila opaznejša in povezana z močnejšim zavedanjem o nevarnostih kajenja ter povečano motivacijo za opustitev kajenja«. Ena od teh raziskav je pokazala, da je 58 odstotkov kadilcev pogosteje razmišljalo o zdravstvenih posledicah kajenja kot rezultat uvedbe slikovnih opozoril. Med leti 2001 in 2003 so v Kanadi izvedli raziskavo, kjer je 44 odstotkov kadilcev poročalo, da so slikovna opozorila okrepila motivacijo, da prenehajo s kajenjem. Druge ankete so prav tako razkrile, da slikovna opozorila pomagajo nekdanjim kadilcem, da ne začnejo ponovno kaditi, saj je 30 odstotkov poročalo, da so jim tovrstna opozorila pomagala ostati v abstinenci.²³

Nevtralna embalaža za cigarete:

Kaj so pokazale raziskave v zvezi z nevtralno embalažo?

Francoska študija: nevtralna in standardizirana embalaža ocenjena kot dolgočasna in neprivlačna

V raziskavi, opravljeni v Franciji leta 2010, so kadilce prosili, naj primerjajo nevtralno in običajno škatlico z logotipi. Več kot 77 % anketiranih je odgovorilo, da je nevtralna embalaža »dolgočasna«, 63 % pa so jo označili kot »grdo«; 66 % je odgovorilo, da takšnega zavojčka ne bi kupili, 60 % anketiranih pa sploh ne bi pritegnil. V primerjavi z moškimi, ženske takšni zavojčki močnejše odvrtaajo od nakupa. Ženske in mladi (pod 25 let) dojemajo običajno

²¹ WHO, Evidence brief, How large pictorial health warnings on the packaging of tobacco products affect knowledge and behaviour

²² Ibidem

²³ Ibidem

embalažo kot bolj učinkovito pri spodbujanju kajenja in pri vzbujanju pozitivnih občutkov o tobačnih izdelkih. 65 % anketirancev, ki so primerjali običajno in nevtralno embalažo, je bilo mnenja, da bi bila nevtralna embalaža mnogo učinkovitejša pri prepričevanju najstnikov, naj ne začnejo kaditi; 60 % jih je menilo, da bi bila učinkovitejša pri opuščanju kajenja ali njegovemu zmanjšanju.²⁴

Britanska študija: nevtralna embalaža krepi negativne občutke o kajenju

Leta 2011 so v Združenem Kraljestvu opravili raziskavo, kjer so kadilce med 18. in 35. letom prosili, naj dva tedna uporabljajo nevtralni zavojček (temnorjava embalaža s slikovnimi opozorili in izmišljeno znamko) in dva tedna zavojčke z običajno embalažo. Rezultati so pokazali, da je v primerjavi z običajno embalažo nevtralna »spodbudila negativne občutke in negativno dožemanje tako zavojčka kot samega kajenja.« Večina sodelujočih je nevtralni zavojček opisala kot »ne moden, poceni, beden, neprivlačen, slabe kakovosti in grd.« Nasprotno pa so običajni zavojček dojemali mnogo pozitivnejše. Prav tako so poročali, da se počutijo bolj osramočeno in nesprejeto, kadar kadijo cigarete iz nevtralnega zavojčka. Nekateri so ocenili tudi, da je kajenje cigaret iz običajne škatlice bolj prijetno in zadovoljujoče kot kajenje cigaret iz nevtralnih zavojčkov. Po dveh tednih kajenja cigaret iz nevtralne embalaže so mladi, ki so sodelovali v raziskavi, sklenili, da obstaja večja verjetnost, da se bodo cigaretam odpovedali, in namignili, da želijo s kajenjem prenehati. Druga, ločena raziskava je pokazala, da nevtralna embalaža, skupaj z velikimi slikovnimi opozorili (ki pokrivajo 75 % škatlice), zmanjšuje željo mladih po kajenju.²⁵

Kanadska študija:

Raziskava med mladimi v letu 2008 je izrecno pokazala, da ima nevtralna tobačna embalaža vpliv na začetek kajenja, saj je tretjina sodelujočih izjavila, da bi njihovi vrstniki manj verjetneje začeli kaditi, če bi vse tobačne izdelke prodajali v nevtralni embalaži.²⁶

a) ureditev po posameznih državah v EU

Irska

V marcu 2015 je Irska sprejela Zakon za javno zdravje, s katerim je kot prva država Evropske unije, uzakonila nevtralno embalažo za cigarete.²⁷

²⁴ http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0011/268796/Plain-packaging-of-tobacco-products,-Evidence-Brief-Eng.pdf?ua=1

²⁵ Ibidem

²⁶ Ibidem

²⁷ <http://health.gov.ie/wp-content/uploads/2014/06/Public-Health-Standardised-Packaging-of-Tobacco-Bill-2014-Seanad-as-initiated-in-PDF-format.pdf>

b) ureditev po posameznih državah izven EU

Avstralija

Pregled znanstvene literature in rezultatov anket o učinkovitosti nevtralnih embalaž je pokazal, da je leta 2014 Avstralija edina država, ki je sprejela omenjene ukrepe. Kljub kratkemu času, ki je od takrat preteklo, je dokazana trajna 78 % porast števila klicev številke za opuščanje kajenja, ki se je začela takoj po uvedbi nove embalaže, in je ne gre pripisati proti-tobačnim kampanjam, zvišanju cen ali drugim znanim vzrokom.²⁸

II. BESEDILO ČLENOV

Opomba predlagatelja: *Sklepamo, da se bo zaradi potreb implementacije Direktive Evropskega parlamenta in Sveta 2014/40/EU (z dne 03. aprila 2014) o približevanju zakonov in drugih predpisov držav članic o proizvodnji, predstavitvi in prodaji tobačnih in povezanih izdelkov in razveljavitvi Direktive 2001/37/ES, spreminjal oz. na novo napisal cel ZOUTI, zato smo vse člene, ki so predmet naše pobude (tematika zakonske pobude je opredeljena z delovnim načrtom projekta »NVO varujejo naše zdravje«) napisali na novo.*

I. SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen

Ta zakon v skladu z Direktivo Evropskega parlamenta in Sveta 2014/40/EU (z dne 03. aprila 2014) o približevanju zakonov in drugih predpisov držav članic o proizvodnji, predstavitvi in prodaji tobačnih in povezanih izdelkov in razveljavitvi Direktive 2001/37/ES (UL L št. 127 z dne 29. 04. 2014, str. 1) in Direktivo 2003/33/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. maja 2003 o približevanju zakonov in drugih predpisov držav članic o oglaševanju in sponzorstvu tobačnih izdelkov (UL L št. 152 z dne 20.6.2003, str. 16) določa ukrepe za omejevanje uporabe tobačnih izdelkov in ukrepe za preprečevanje njihovih škodljivih vplivov na zdravje.

2. člen

Posamezni pojmi, uporabljeni v tem zakonu, imajo naslednji pomen:

²⁸ http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0011/268796/Plain-packaging-of-tobacco-products,-Evidence-Brief-Eng.pdf?ua=1

1. Tobak pomeni tobačne liste in druge naravne predelane ali nepredelane dele rastline tobaka, vključno z ekspanziranim in rekonstituiranim tobakom.
2. Tobak za pipo pomeni tobak, pri uporabi katerega poteka postopek zgorevanja in je namenjen izključno za uporabo v pipi.
3. Tobak za zvijanje pomeni tobak, ki ga za zvijanje cigaret uporabljajo tako potrošniki kot na prodajnih mestih.
4. Tobačni izdelki pomenijo izdelke, ki se lahko uporabijo in so izdelani, četudi samo delno, iz tobaka, ki je gensko spremenjen ali ne.
5. Brezdimni tobačni izdelek pomeni tobačni izdelek, ki ne vključuje postopka zgorevanja, vključno s tobakom za žvečenje, tobakom za njuhanje in tobakom za oralno uporabo.
6. Tobak za žvečenje pomeni brezdimni tobačni izdelek, ki je namenjen izključno za žvečenje.
7. Tobak za njuhanje pomeni brezdimne tobačne izdelke, ki se vnašajo skozi nos.
8. Tobak za oralno uporabo pomeni vse tobačne izdelke za oralno uporabo, razen tistih, ki so namenjeni za vdihavanje in žvečenje, v celoti ali delno izdelani iz tobaka, v prahu ali trdnih delcih, ali kateri koli kombinaciji navedenih oblik, predvsem tisti, ki so predstavljeni v vrečkah ali poroznih vrečkah.
9. Tobačni izdelki za kajenje pomeni tobačne izdelke, razen brezdimnega tobačnega izdelka.
10. Katran je suh, nerazredčen, brez nikotinski kondenzat dima, ki nastaja pri kajenju.
11. Nikotin pomeni nikotinske alkaloide.
12. Ogljikov monoksid je sestavni del plinske faze kadilskega dima in nastaja pri nepopolnem izgorevanju tobaka in drugih organskih sestavin tobačnih izdelkov.
13. Zdravstveno opozorilo pomeni opozorilo v zvezi s škodljivimi učinki izdelka na zdravje ljudi ali drugimi neželenimi posledicami njegove uporabe in vključuje besedilna opozorila, sestavljena zdravstvena opozorila, splošna opozorila in informativna sporočila.
14. Sestavljeno zdravstveno opozorilo pomeni zdravstveno opozorilo, ki je sestavljeno iz besedilnega opozorila in ustrezne fotografije ali ilustracije.
15. Zunanja embalaža pomeni katero koli embalažo, v kateri so tobačni ali povezani izdelki dani na trg in zajema enega ali več zavoječkov; prozorni ovitki ne štejejo kot zunanja embalaža.
16. Zavojček pomeni najmanjšo posamezno embalažo tobačnega izdelka ali povezanega izdelka, ki se daje na trg.
17. Sestavina pomeni tobak, dodatek ter katero koli snov ali element, prisoten v končnem tobačnem izdelku ali povezanih izdelkih, vključno s papirjem, filtrom, tiskarskim črnilom, kapsulami in lepili.
18. Oglaševanje in promocija tobaka, tobačnih izdelkov je vsakršno posredno ali neposredno komercialno sporočilo, priporočilo ali dejanje s ciljem, učinkom ali mogočim učinkom promocije tobačnih izdelkov ali uporabe tobaka.

19. Sponzoriranje dogodka, dejavnosti ali posameznika je kakršnakoli posredna ali neposredna oblika prispevka za kakršenkoli dogodek, dejavnost ali posameznika s ciljem, učinkom ali mogočim učinkom promocije tobačnih izdelkov ali uporabe tobaka.
20. Storitev informacijske družbe pomeni storitev v smislu 35. točke 3. člena Zakona o elektronskih komunikacijah (Uradni list RS, št. 43/04).
21. Kadilnica pomeni tisti zaprt prostor, ki je fizično ločen od drugih zaprtih prostorov in posebej urejen izključno za kajenje.

III. UKREPI ZA ZMANJŠEVANJE UPORABE TOBAČNIH IZDELKOV

8. člen

Prepovedana je proizvodnja in prodaja tobačnih izdelkov za kajenje, ki nimajo na vsakem zavojčku in kakršni koli zunanji embalaži, natisnjeno naslednje splošno opozorilo:

»Kajenje ubija.«

in naslednje informativno sporočilo:

»Tobačni dim vsebuje več kot 70 snovi, ki povzročajo raka.«

Pri zavojčkih s cigaretami in zavojčkih kvadraste oblike s tobakom za zvijanje se splošno opozorilo prikaže na spodnjem delu ene stranske površine zavojčka, medtem ko se informativno sporočilo prikaže na spodnjem delu druge stranske površine. Ta zdravstvena opozorila morajo biti široka vsaj 20 mm.

Pri zavojčkih v obliki škatlice s pregibnim pokrovom, pri katerih se stranski površini ob odprtju prelomita na dva dela, morata biti splošno opozorilo in informativno sporočilo v celoti prikazana na večjem od teh dveh delov te prelomljene površine. Splošno opozorilo mora biti prikazano tudi na notranji strani zgornje površine, ki je vidna, ko se zavojček odpre. Stranski površini takšnega zavojčka morata biti visoki najmanj 16 mm.

Splošno opozorilo in informativno sporočilo se pri tobaku za zvijanje, ki se trži v vrečkah, prikažeta na površinah, kjer je zagotovljena vidnost celotnih zdravstvenih opozoril. Pri cilindričnih zavojčkih s tobakom za zvijanje se splošno opozorilo prikaže na zunanji, informativno sporočilo pa na notranji površini pokrovčka.

Tako splošno opozorilo kot informativno sporočilo morata pokrivati 50 % površine, na kateri sta natisnjeni.

8.a člen

Prepovedana je proizvodnja in prodaja tobačnih izdelkov za kajenje, ki nimajo na vsakem zavoju in kakršni koli zunanji embalaži, natisnjeno eno izmed barvnih fotografij iz Priloge I tega zakona in eno od naslednjih besedilnih opozoril (sestavljeno zdravstveno opozorilo):

1. »Kajenje povzroča 9 od 10 primerov pljučnega raka.«
2. »Kajenje povzroča raka ust in žrela.«
3. »Kajenje škoduje vašim pljučem.«
4. »Kajenje povzroča srčni infarkt.«
5. »Kajenje povzroča možgansko kap in invalidnost.«
6. »Kajenje maši vaše žile.«
7. »Kajenje povečuje tveganje za slepoto.«
8. »Kajenje škoduje vašim zobem in dlesnim.«
9. »Kajenje lahko ubije vašega še nerojenega otroka.«
10. »Vaš tobačni dim škoduje vašim otrokom, družini in prijateljem.«
11. »Otroci kadilcev pogosteje tudi sami začnejo kaditi.«
12. »Opustite kajenje – ostanite živi za svoje bližnje.«
13. »Kajenje zmanjšuje plodnost.«
14. »Kajenje povečuje tveganje za impotenco.«

Besedilno opozorilo in barvna fotografija iz prejšnjega odstavka morata biti natisnjena na obeh straneh zavoju in kakršne koli zunanje embalaže, in sicer na obeh straneh ista.

Sestavljena zdravstvena opozorila iz prvega odstavka tega člena so razdeljene v tri sklope (kot je določeno v prilogi I), pri čemer se vsak sklop uporablja določeno leto in se izmenjuje na vsako leto, in sicer tako, da se vsaka barvna fotografija v največji možni meri enako pogosto prikaže pri vsaki od blagovnih znamk tobačnih izdelkov v tekočem letu.

Prepovedana je proizvodnja in prodaja tobačnih izdelkov za kajenje, ki nimajo na vsakem zavoju in kakršni koli zunanji embalaži, poleg besedilnega opozorila in barvne fotografije iz prvega odstavka tega člena, natisnjeno še naslednjo informacijo:

»Opustite kajenje: tel. št. xxxxxxxx.«

Besedilno opozorilo in barvna fotografija iz prvega odstavka ter informacija iz četrtega odstavka tega člena, morajo skupno pokrivati 85 % zunanje sprednje in zadnje površine zavoju in kakršne koli zunanje embalaže. V primeru zavojev cigaret morajo dosežati višino najmanj 44 mm in širino najmanj 52 mm. Na cilindričnih zavojskih morata biti prikazani dve sestavljeni zdravstveni opozorili, ki sta enako oddaljeni ena od druge, pri čemer vsako pokriva 85 % svoje polovice ukrivljene površine.

Besedilno opozorilo in barvna fotografija iz prvega odstavka ter informacija iz četrtega odstavka tega člena, morajo biti prikazani na gornjem robu zavojčka in kakršne koli zunanje embalaže ter obrnjeni v isto smer kot vse druge informacije, ki so navedene na površini embalaže.

Minister, pristojen za zdravje, določi telefonsko številko iz četrtega odstavka tega člena in pogoje za delovanje službe na navedeni številki.

8.b člen

Prepovedana je prodaja brezdimnih tobačnih izdelkov ki nimajo na vseh zavojčkih in kakršni koli zunanji embalaži navedenega naslednjega zdravstvenega opozorila:

„Ta tobačni izdelek škoduje zdravju in povzroča zasvojenost.“

Opozorilo iz prejšnjega odstavka mora biti prikazano na dveh največjih površinah zavojčka in kakršne koli zunanje embalaže in mora pokriva 30 % površine zavojčka in kakršne koli zunanje embalaže. Besedilo opozorila pa mora biti vzporedno z glavnim besedilom površine, namenjene temu opozorilu.

8.c člen

Splošno opozorilo in informativno sporočilo iz prvega odstavka 8. člena tega zakona, zdravstveno opozorilo iz prvega odstavka 8.a člena tega zakona in zdravstveno opozorilo iz prvega odstavka 8.b člena tega zakona, mora biti:

- natisnjeno v črnem odebeljenem tisku na beli podlagi, v pisavi Helvetica in v velikosti črk, ki zavzema največji možni del površine, predvidene za opozorilo in podatke;
- natisnjeno v malih črkah, razen prve črke in kjer tako zahtevajo slovnična pravila;
- natisnjeno v središču površine, določene za to, in je pri kvadrastih zavojčkih in na kakršni koli zunanji embalaži vzporedno s stranskim robom zavojčka ali zunanje embalaže;
- obrobljeno z 1-milimetrskim črnim okvirjem znotraj površine, ki je namenjena tem opozorilom;
- natisnjeno v slovenskem jeziku;
- natisnjeno tako, da pokriva celotno površino zavojčka ali zunanje embalaže, ki mu je namenjena, in ne sme vsebovati nobenih pripomb, razlag ali sklicevanj;
- natisnjeno tako, da ga ni mogoče odstraniti ali izbrisati, je popolnoma vidno ter ni v celoti ali delno prekrito ali prekinjeno z davčnimi žigi, oznakami cene, varnostnimi elementi, ovoji, embalažami, škatlicami ali drugimi predmeti.

Splošno opozorilo in informativno sporočilo iz prvega odstavka 8. člena tega zakona, zdravstveno opozorilo iz prvega odstavka 8.a člena tega zakona in zdravstveno opozorilo iz

prvega odstavka 8.b člena tega zakona, ne sme prekrivati ali prekinjati davčnih žigov, oznak cene, oznak za prepoznavanje in sledenje ali varnostnih elementov na zavojčkih.

Splošno opozorilo in informativno sporočilo iz prvega odstavka 8. člena tega zakona, zdravstveno opozorilo iz prvega odstavka 8.a člena tega zakona in zdravstveno opozorilo iz prvega odstavka 8.b člena tega zakona, je lahko na zavojčkih tobačnih izdelkov, razen cigaret in tobaka za zvijanje v vrečkah, navedeno na nalepkah, pod pogojem, da se ta nalepka ne more odstraniti.

Splošno opozorilo in informativno sporočilo iz prvega odstavka 8. člena tega zakona, zdravstveno opozorilo iz prvega odstavka 8.a člena tega zakona in zdravstveno opozorilo iz prvega odstavka 8.b člena tega zakona, mora pri odpiranju zavojčkov ostati nepoškodovano – to ne velja za zavojčke s pokrovčki, pri katerih se pri odpiranju zdravstvena opozorila lahko prelomijo, vendar samo na takšen način, da se zagotovi grafična celovitost in vidnost besedila, fotografij in informacij v zvezi z opuščanjem kajenja.

8.d člen

Označevanje zavojčkov in kakršna koli zunanja embalaža ter sam tobačni izdelek ne smeta vključevati nobenega elementa ali značilnosti, ki:

- promovira tobačni izdelek ali spodbuja njegovo uporabo z ustvarjanjem napačnih predstav o njegovih lastnostih, učinkih na zdravje, tveganjih ali emisijah; oznake ne smejo vsebovati nobenih informacij o vsebnosti nikotina, katrana ali ogljikovega monoksida tobačnega izdelka;
- namiguje na to, da je določen tobačni izdelek manj škodljiv od drugih ali da skuša zmanjšati učinek nekaterih škodljivih komponent dima ali spodbuja vitalnost, energijo in zdravje, ima pomlajevalne, naravne ali organske lastnosti ali drugače koristi zdravju in življenjskemu slogu;
- se nanaša na okus, vonj, katere koli aromatične snovi ali druge dodatke ali na odsotnost le-teh;
- je podoben živilom ali kozmetičnim izdelkom;
- namiguje na to, da ima določen tobačni izdelek izboljšano biorazgradnjo ali druge okoljske prednosti.

Zavojčki in kakršna koli zunanja embalaža ne smejo namigovati na finančne koristi z vključevanjem tiskanih bonov, ponudb popustov, brezplačne distribucije, ponudbe „dva za ceno enega“ ali drugih podobnih ponudb.

8.e člen

Prepovedana je proizvodnja in prodaja tobačnih izdelkov, ki nimajo na zavojčkih posebne identifikacijske oznake. Posebna identifikacijska oznaka, mora biti natisnjena ali pritrjena tako, da se je ne da odstraniti, zbrisati, prekriti ali prekiniti z davčnimi znamkami ali s cenovnimi oznakami ali z odpiranjem zavojčka.

Posebna identifikacijska oznaka mora omogočati, da se lahko določi:

1. datum in kraj proizvodnje;
2. proizvodni obrat;
3. naprava, ki se uporablja za proizvodnjo tobačnih izdelkov;
4. proizvodna izmena ali trajanje proizvodnje;
5. opis izdelka;
6. namembni maloprodajni trg;
7. predvidena pot pošiljke;
8. po potrebi uvoznik v Unijo;
9. dejanska pot pošiljke od proizvodnje do prvega prodajnega mesta, vključno z vsemi skladišči, ki se uporabljajo, ter datum in naslov pošiljanja ter kraj odhoda in prejemnika;
10. identiteta vseh kupcev od proizvodnje do prvega prodajnega mesta;
11. račun, številka naročila in potrdilo o plačilu vseh nakupov od proizvodnje do prvega prodajnega mesta.

Informacije iz 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7. in po potrebi iz 8. točke iz prejšnjega odstavka, so del posebne identifikacijske oznake.

Informacije iz 8., 10. in 11. točke drugega odstavka tega člena, morajo biti dostopne prek povezave, ki omogoča elektronski dostop do posebne identifikacijske oznake.

Vsi gospodarski subjekti, vključeni v trgovino s tobačnimi izdelki, od proizvajalcev do zadnjega gospodarskega subjekta pred prvo prodajo na prodajnem mestu, morajo evidentirati vnos vseh zavojčkov ter vsa vmesna gibanja in končni iznos zavojčkov iz njihove posesti. To obveznost je mogoče izpolniti z označevanjem in evidentiranjem agregirane embalaže, kot so kartoni, zaboji ali palete, če je še vedno mogoče prepoznavanje in sledenje vseh zavojčkov.

Vse fizične in pravne osebe, vključene v dobavno verigo tobačnih izdelkov, morajo voditi ustrezno in točno evidenco vseh opravljenih transakcij.

Proizvajalci tobačnih izdelkov morajo vsem gospodarskim subjektom, ki so vključeni v trgovino s tobačnimi izdelki, od proizvajalca do zadnjega gospodarskega subjekta pred prvo prodajo na prodajnem mestu, vključno z uvozniki, skladišči in prevoznimi podjetji, predložiti opremo, potrebno za evidentiranje tobačnih izdelkov, ki so bili kupljeni, prodani, skladiščeni, prepeljani ali kako drugače obravnavani. Oprema mora omogočati elektronsko odčitavanje in prenos evidentiranih podatkov v pomnilnik v skladu z naslednjim odstavkom.

Proizvajalci in uvozniki tobačnih izdelkov morajo skleniti pogodbe o hrabi podatkov z neodvisno tretjo stranjo, za namene gostovanja pomnilnika za shranjevanje podatkov za vse ustrezne podatke. Pomnilnik za shranjevanje podatkov se mora nahajati na ozemlju Evropske unije.

Dejavnosti tretje strani iz prejšnjega odstavka spremlja zunanji revizor, ki ga predlaga in plača proizvajalec tobačnih izdelkov, odobriti pa ga mora Evropska komisija. Zunanji revizor mora pristojnim organom in Evropski komisiji enkrat na leto predložiti poročilo, v katerem zlasti oceni vse kršitve v zvezi z nepravilnostmi glede dostopa.

Evropski komisiji, pristojnim organom Republike Slovenije in zunanjemu revizorju mora biti zagotovljen popoln dostop do pomnilnikov za shranjevanje podatkov. Evropska komisija ali pristojni organi Republike Slovenije lahko v ustrezno utemeljenih primerih proizvajalcem ali uvoznikom dovolijo dostop do shranjenih podatkov, če poslovno občutljive informacije ostanejo ustrezno zaščitene v skladu z ustreznim pravom Evropske unije in nacionalnim pravom.

Gospodarski subjekt, vključen v trgovino s tobačnimi izdelki, ne sme spreminjati ali brisati evidentiranih podatkov.

Osebni podatki se lahko obdelujejo le v skladu z Zakonom o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-1).

Pri tobačnih izdelkih, proizvedenih zunaj Evropske unije, se obveznosti iz tega člena uporabljajo le, če so namenjeni za ali dani na trg Evropske unije.

Odstavki iz tega člena se uporabljajo za cigarete in tobak za zvijanje od 20. maja 2019, za druge tobačne izdelke, razen cigaret in tobaka za zvijanje, pa od 20. maja 2024.

8.f člen

Vsi zavojčki tobačnih izdelkov, ki so dani na trg, morajo poleg posebne identifikacijske oznake iz prejšnjega člena, imeti tudi varnostni element, zaščiten pred nedovoljenimi posegi in sestavljen iz vidnih in nevidnih elementov. Varnostni element mora biti natisnjen ali pritrjen tako, da se ga ne da odstraniti, izbrisati, prekriti ali kakor koli prekiniti, niti z davčnimi znamkami, oznakami cene ali drugimi elementi, določenimi v zakonodaji.

Prejšnji odstavek se uporablja za cigarete in tobak za zvijanje od 20. maja 2019, za druge tobačne izdelke, razen cigaret in tobaka za zvijanje, pa od 20. maja 2024.

9. člen

Prepovedana je proizvodnja in prodaja zavojčkov cigaret, ki niso kvadraste oblike in niso iz kartona ali mehkega materiala. Zavojček cigaret mora vsebovati vsaj 20 cigaret. Cigaretni zavojček se mora odpirati tako, da se ga potem, ko je bil prvič odprt, ne da ponovno zapreti ali zapečatiti, razen z zavihkom in pregibnim pokrovčkom. Pri zavojčkih z zavihkom in pregibnim pokrovčkom se lahko pokrovček pregiba samo na hrbtnem delu.

Na cigaretinem zavojčku je lahko natisnjena blagovna znamka oziroma ime podjetja in ime verzije tobačnega izdelka, ki je v zavojčku, in sicer:

- enkrat na sprednji strani zunanje površine zavojčka;
- enkrat na vrhu zunanje površine zavojčka;
- enkrat na dnu zunanje površine zavojčka;

vendar pod pogojem, da ne prekrivata ali motita zdravstvenih opozoril, navedenih na zavojčku.

Embalaža cigaretnega zavojčka:

- mora imeti zunanjo površino v predpisani barvi in dokončano z »mat« barvo;
- mora imeti notranjo površino v predpisani barvi;
- ne sme imeti okrašenih robov, reliefnega tiska in ostalih okraševanj na zunanji površini zavojčka;
- ne sme vsebovati barvnega ali neprosojnega lepila;
- ne sme vsebovati vložnih ali pritrjenih dodatkov;
- lahko ima navedeno blagovno znamko in zaščitni znak podjetja, v skladu s prejšnjim odstavkom.

Zaščitni ovoj, ki prekriva cigaretni zavojček mora biti prosojen, brezbarven, ne sme imeti okrašenih robov, reliefnega tiska in ostalih okraševanj, prav tako na njem ne sme biti navedena blagovna znamka ali kateri koli drugi simboli.

Podrobnejše pogoje, kako lahko podjetja natisnejo svojo blagovno znamko na cigaretni zavojček, predpiše minister, pristojen za zdravje.

9.a člen

Prepovedana je proizvodnja in prodaja zavojčkov tobaka za zvijanje, ki niso kvadraste oblike, cilindrične oblike ali v obliki vrečke. Zavojček tobaka za zvijanje ne sme vsebovati manj kot 30 g tobaka.

Za zavojčke tobaka za zvijanje velja smiselna uporaba pravil iz drugega, tretjega, četrtega in petega odstavka prejšnjega člena tega zakona.

III. OBRAZLOŽITEV

K 1. členu

Z obravnavanim predlogom zakona se v naš pravni red prenaša t.i. Direktiva o tobačnih izdelkih. Njen pravilen naslov je treba vključiti v 1. člen, ki navaja vse direktive, ki se prenašajo v slovenski pravni red.

K 2. členu

Dodajo se nove definicije, »tobak«, »tobak za pipo«, »tobak za zvijanje«, »brezdimni tobačni izdelek«, »tobak za žvečenje«, »tobak za njuhanje«, »zdravstveno opozorilo«, »sestavljeno zdravstveno opozorilo«, »zunanja embalaža« in »zavojček«. Spremenijo se definicije »tobačni izdelki«, »tobak za oralno uporabo« in »sestavina«.

K 8. členu

Prepoveduje se proizvodnja in prodaja tobačnih izdelkov za kajenje, ki nimajo natisnjene splošnega opozorila in informativnega sporočila.

K 8.a členu

Zdravstveno opozorilo je sestavljeno iz besedilnega opozorila in barvne fotografije, obvezno mora biti natisnjena tudi informacija o opuščanju kajenja.

K 8.b členu

Prepoveduje se proizvodnja in prodaja brezdimnih tobačnih izdelkov, ki nimajo natisnjene zdravstvenega opozorila.

K 8.c členu

Določa se pisava in način, kako morajo biti natisnjena opozorila iz 8., 8.a in 8.b člena.

K 8.d členu

Prepoveduje se uporaba določenih elementov ali značilnosti, pri označevanju zavojčkov in kakršni koli zunanji embalaži ter na samem tobačnem izdelku.

K 8.e členu

Prepoveduje se proizvodnja in prodaja tobačnih izdelkov, ki nimajo na zavojčkih posebne identifikacijske oznake.

K 8.f členu

Določa se obvezna uporaba varnostnega elementa na zavojčkih tobačnih izdelkov.

K 9. členu

Določa se videz in vsebina cigaretnih zavojčkov.

K 9.a členu

Določa se videz in vsebina zavojčkov tobaka za zvijanje.

K Prilogi I

Priloga vsebuje knjižnico slik z ustreznimi barvnimi fotografijami, ki so del sestavljenega zdravstvenega opozorila, in so razdeljene v tri sklope.

Operacijo delno financira Evropska unija, in sicer iz Evropskega socialnega sklada. Javni razpis za izbor operacije se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov; razvojne prioritete "Institucionalna in administrativna usposobljenost"; prednostne usmeritve "Spodbujanje razvoja nevladnih organizacij, civilnega in socialnega dialoga"

PRILOGA I – Knjižnica slik (za sestavljena zdravstvena opozorila)

1. niz

2. niz

3. niz

